

Οργάνωση, Διοίκηση και Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ: 2024-2025

ΕΞΑΜΗΝΟ: ΕΑΡΙΝΟ

Μπόουλς και Γκίντις: Πέρα από την εκπαιδευτική Δύση. Το μεγάλο αμερικανικό όνειρο εξατμίζεται

- ▶ **Αμερικανική Δύση, 19^{ος} αιώνας:** τόπος επιτυχίας, γιατί σήμαινε
 - α) τη φυγή από τη φτώχεια και
 - β) τη δημιουργία καλής κοινωνικής θέσης, ανεξαρτήτως κοινωνικής προέλευσης και θρησκεύματος. Ωστόσο, λίγοι βρήκαν διέξοδο
- Τέλη 19^{ου} αιώνα και 20^{ος} αιώνας: η Εκπαίδευση έγινε η Νέα Δύση. Η άμιλλα και η αντικειμενική επιλογή αποτελούν το πεδίο όπου ο καθένας μπορεί να ανακαλύψει τα όρια του και επομένως, τις δυνατότητες επιτυχίας στη ζωή
- Στο πλαίσιο αυτό προσφέρθηκε η ίδια ευκαιρία εκκίνησης. Αυτοί που αποτύγχαναν έπρεπε να μέμφονται τον εαυτό τους

Μπόουλς και Γκίντις: Πέρα από την εκπαιδευτική Δύση. Το μεγάλο αμερικανικό όνειρο εξατμίζεται

- ▶ Για πάνω από μισό αιώνα όλο και μεγαλύτεροι αριθμοί παιδιών τελείωναν τα δευτεροβάθμια σχολεία και συνέχιζαν στο κολλέγιο
- ▶ **Τέλη δεκαετίας 1950** η προσφορά εκπαιδευτικών ευκαιριών άγγιζε τα όρια της. Το 1/3 έμπαινε στο κολλέγιο και τη δεκαετία του **1960** το 50%
- ▶ Η άλλοτε ομοιογενής εικόνα του συστήματος των ΑΕΙ έδινε τη θέση της στην ιεραρχία των κολλεγίων, όπου κυριαρχούσε η ελίτ των πανεπιστημίων της ανατολικής ακτής.
- ▶ **1973:** το ποσοστό των εισακτέων στο κολλέγιο πέφτει στο 47%. Μειώνονται και οι δαπάνες για την εκπαίδευση
- ▶ **Αποτέλεσμα:** το σχολικό σύστημα γίνεται όλο και πιο ανίκανο να στηρίξει τον μύθο των ίσων ευκαιριών και της ατομικής προόδου

Μπόουλς και Γκίντις: Πέρα από την εκπαιδευτική Δύση. Το μεγάλο αμερικανικό όνειρο εξατμίζεται

- ▶ **Δεκαετία 1960:** ξεσπούν επάλληλα κύματα από πολιτικές και πολιτιστικές συγκρούσεις
- ▶ Τίθεται το θέμα της ανισότητας στις εφημερίδες, τη νομοθεσία και τα δικαστήρια από μειονότητες, γυναίκες, ανέργους, φοιτητές και εργαζόμενους
- ▶ **Δεκαετίες 1960 και 1970:** τα κοινωνικά κινήματα επιτίθενται πλέον και στις αυταρχικές και καταπιεστικές κοινωνικές σχέσεις. Εκδηλώνονται α) με απεργίες, β) με την εξέγερση των μαύρων, γ) με τους φοιτητές να καταλαμβάνουν οπλισμένοι διοικητικά κτήρια, δ) με τις γυναίκες να αμφισβητούν τον καταμερισμό της εργασίας ανάμεσα στα φύλα

Μπόουλς και Γκίντις: Πέρα από την εκπαιδευτική Δύση. Το μεγάλο αμερικανικό όνειρο εξατμίζεται

- ▶ Εμφανίζεται το κίνημα για το «ελεύθερο σχολείο» (μάθε ό,τι σου αρέσει), το οποίο υποστηρίχτηκε από την κυβέρνηση και χαιρετίστηκε από τους σημαντικότερους εκπαιδευτικούς οργανισμούς
- ▶ Ωστόσο, τα «ελεύθερα σχολεία»:
 - ❖ τελικά οριοθέτησαν τον αυξανόμενο αντιαυταρχισμό των νέων
 - ❖ Έλεγξαν τις ανταγωνιστικές λύσεις στα προβλήματα της προσωπικής απελευθέρωσης και της κοινωνικής ισότητας
- Από την άλλη, όλες οι μεταρρυθμιστικές προσπάθειες απέτυχαν να αντιμετωπίσουν τις αντιφάσεις της σύγχρονης κοινωνίας

Μπόουλς και Γκίντις: Πέρα από την εκπαιδευτική Δύση. Το μεγάλο αμερικανικό όνειρο εξατμίζεται

- ▶ Η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση απέτυχε να καταπολεμήσει τη φτώχεια και να βελτιώσει τα σχολικά αποτελέσματα
- ▶ Η αποτυχία της μεταρρύθμισης αποδόθηκε:
 - από τον Τζένσεν στην κληρονομικότητα του Δείκτη Νοημοσύνης. *Οι φτωχοί είναι φτωχοί επειδή είναι διανοητικά υποδεέστεροι*
 - Από τους Μπάνφιλντ και Μούνιχαν στη συμπεριφορά, τις προσδοκίες, στα οικογενειακά πρότυπα και στις αξίες των φτωχών

Μπόουλς και Γκίντις: Πέρα από την εκπαιδευτική Δύση. Το μεγάλο αμερικανικό όνειρο εξατμίζεται

- ▶ Ο ΔΝ ως κριτήριο εισόδου στα ΑΕΙ έχει ελάχιστη αξία με όρους οικονομικού ορθολογισμού και αποτελεσματικότητας
- ▶ Για να υπολογίσουμε τα οικονομικά αποτελέσματα της εκπαίδευσης θα πρέπει να ερευνήσουμε τις σχέσεις που υπάρχουν ανάμεσα στην κοινωνική δομή και στις μορφές συνείδησης, διαπροσωπικής συμπεριφοράς και προσωπικότητας που ενσταλάζει στους φοιτητές η εκπαίδευση
- ▶ Βασική αντίληψη των Μπόουλς και Γκίντις: τα διαθέσιμα ερευνητικά δεδομένα αποδεικνύουν τούτο: **το πρότυπο των κοινωνικών σχέσεων που καλλιεργεί το σχολείο αρμόζει θαυμάσια στις γαλουχημένες στάσεις και τη συμπεριφορά που πρέπει να έχει η εργατική δύναμη**

Μπόουλς και Γκίντις: Πέρα από την εκπαιδευτική Δύση. Το μεγάλο αμερικανικό όνειρο εξατμίζεται

- ▶ Εάν δεν αμφισβητηθεί η δομή της ίδιας της οικονομίας, η διάρθρωση των σχολείων αποδεικνύεται σαφώς λογική
- ▶ Οι γονείς επηρεάζονται σημαντικά από τις εμπειρίες κυριαρχίας και πειθαρχίας που χαρακτηρίζουν τις εργασιακές σχέσεις και κατ' αυτόν τον τρόπο μεγαλώνουν τα παιδιά τους
- ▶ Επιπλέον, οι εργοδότες έχουν ασκήσει πολιτική επιρροή για την ψυχολογική προετοιμασία των νέων για τη δουλειά
- ▶ Επομένως: **τα σχολεία παράγουν εργάτες**

Μπόουλς και Γκίντις: Πέρα από την εκπαιδευτική Δύση. Το μεγάλο αμερικανικό όνειρο εξατμίζεται

- ▶ Η κινητήριος δύναμη της καπιταλιστικής οικονομίας είναι η αναζήτηση του κέρδους από τον εργοδότη
- ▶ Προϋποθέσεις του κέρδους:
 - ❖ Η πρόσληψη εργατών
 - ❖ Η οργάνωση της παραγωγής γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε η τιμή που θα πληρώνει για την εργασία του εργαζομένου να είναι χαμηλότερη από την αξία των παραγόμενων με την εργασία αγαθών. Αυτή η διαφορά ανάμεσα στον μισθό και την αξία των αγαθών είναι το κέρδος ή η υπεραξία

Μπόουλς και Γκίντις: Πέρα από την εκπαιδευτική Δύση. Το μεγάλο αμερικανικό όνειρο εξατμίζεται

- ▶ Θεμέλιο της ισχύος του εργοδότη και προϋπόθεση για τη νόμιμη ιδιοποίηση της υπεραξίας που παράγεται: **η κυριαρχία πάνω στα εργαλεία, τις δομές και τα αγαθά που απαιτεί η παραγωγή**
- ▶ Είναι προφανές ότι τα κέρδη αυξάνονται
- ❖ όσο χαμηλότερο είναι το ολικό ποσό που πληρώνει για τους μισθούς ο εργοδότης και
- ❖ όσο μεγαλύτερη είναι η παραγωγικότητα και ο εντατικός ρυθμός της εργασίας

Ο ρόλος της εκπαίδευσης στην κοινωνική διαδικασία παραγωγής και απαλλοτρίωσης του κέρδους

- ▶ Ο ρόλος της εκπαίδευσης είναι διπλός:
- ❑ Από τη μια, με το να μεταδίδει τεχνικές και κοινωνικές δεξιότητες, και ανάλογα κίνητρα, η εκπαίδευση αυξάνει την παραγωγικότητα της εργασίας
- ❑ Από την άλλη, η εκπαίδευση αφοπλίζει και απολιτικοποιεί το εκρηκτικό δυναμικό που εμπεριέχεται στις κοινωνικές σχέσεις της παραγωγικής διαδικασίας. Έτσι συμβάλλει στη διαιώνιση των κοινωνικών, πολιτικών και οικονομικών συνθηκών μέσα από τις οποίες ένα μέρος του προϊόντος της εργασίας κατακρατείται από τον εργοδότη με τη μορφή του κέρδους

Επιπτώσεις του ταξικά καθορισμένου χαρακτήρα της οικονομικής ζωής στις ΗΠΑ

- ▶ **Πρώτον:** οι κυριότερες μορφές της οικονομικής ανισότητας και οι δυνατότητες ατομικής προόδου καθορίζονται από την αγορά, την ιδιοκτησία και τις σχέσεις εξουσίας, που χαρακτηρίζουν το καπιταλιστικό σύστημα
- ▶ **Δεύτερον:** το εκπαιδευτικό σύστημα ούτε προσθέτει ούτε αφαιρεί τίποτα ως προς τον ολικό βαθμό της ανισότητας και την καταπιεσμένη ατομική πρόοδο. Αντίθετα, είναι ο θεσμός που διαιώνίζει τις κοινωνικές σχέσεις, των οποίων η οικονομική ζωή καθορίζει τα πρότυπα, με το να διευκολύνει τη δίχως προβλήματα ενσωμάτωση της νεολαίας στο εργατικό δυναμικό

Επιπτώσεις του ταξικά καθορισμένου χαρακτήρα της οικονομικής ζωής στις ΗΠΑ

- ❖ Τα σχολεία νομιμοποιούν την ανισότητα με τις φαινομενικά αξιοκρατικές μεθόδους αμοιβής και προβιβασμού των σπουδαστών, καταμερίζοντάς τους στις διαφορετικές θέσεις μέσα στην επαγγελματική ιεραρχία
- ❖ Τα σχολεία δημιουργούν και ενισχύουν τα πρότυπα ταύτισης ταξικής, φυλετικής και φύλου ανάμεσα στους σπουδαστές, πρότυπα που τους οδηγούν σε «σωστή» σχέση με την αυριανή θέση τους στην ιεραρχία εξουσίας και κύρους της παραγωγικής διαδικασίας

Επιπτώσεις του ταξικά καθορισμένου χαρακτήρα της οικονομικής ζωής στις ΗΠΑ

- ❖ Τα σχολεία καλλιεργούν πρότυπα ατομικής προόδου ταιριαστά στις σχέσεις κυριαρχίας και υποταγής που δεσπόζουν στο οικονομικό πεδίο
- ❖ Τα σχολεία παράγουν πλεονάσματα ειδικευμένων εργαζομένων, αρκετά σε αριθμό, ώστε να κάνουν αποτελεσματικό το μείζον όπλο του εργοδότη για τον έλεγχο της πειθαρχίας των εργαζομένων: την εξουσία να προσλαμβάνει και να απολύει
- ❖ **Τρίτον:** το εκπαιδευτικό σύστημα πετυχαίνει τα παραπάνω μέσα από τη στενή αντιστοιχία ανάμεσα στις κοινωνικές σχέσεις που κυριαρχούν στον χώρο της εργασίας και διακανονίζουν τις αμοιβαίες ενέργειες και στις κοινωνικές σχέσεις που κυριαρχούν στο εκπαιδευτικό σύστημα

Επιπτώσεις του ταξικά καθορισμένου χαρακτήρα της οικονομικής ζωής στις ΗΠΑ

- ❖ Οι σπουδαστές έχουν πάνω στις σπουδές τους παρόμοιο βαθμό ελέγχου με αυτόν που έχει ο εργαζόμενος πάνω στο περιεχόμενο της εργασίας του
- ❖ Το σύστημα κινήτρων του σχολείου (βαθμολογία, άλλες εξωτερικές αμοιβές, απειλή της αποτυχίας) αντιστοιχεί απόλυτα στον ρόλο που παίζει ο μισθός και το φόβητρο της ανεργίας στα κίνητρα των εργαζομένων
- **Τέταρτον:** Από την άλλη πλευρά, το σχολείο δεν αποτελεί αποκλειστικά εργαλείο χειραγώγησης στη δικαιοδοσία των κυρίαρχων κοινωνικών ομάδων. Αποτελεί πεδίο δράσης, όπου αναπτύσσεται μια ψηλή πολιτικοποιημένη συνείδηση υπέρ της ισότητας ανάμεσα σε ορισμένους γονείς, σπουδαστές και καθηγητές. Κι αυτό γιατί οι απαιτήσεις του κέρδους ωθούν το σχολικό σύστημα προς αντίθετες κατευθύνσεις

Προϋποθέσεις της μεταρρύθμισης

- ▶ **Συμπερασματικά:** τα κινήματα εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης παραπαίουν εξαιτίας της άρνησής τους να θέσουν σε αμφισβήτηση τη βασική διάρθρωση της ιδιοκτησίας και της εξουσίας στην οικονομική ζωή
- ▶ **Προϋπόθεση της μεταρρύθμισης:**
 - ❑ Ο εκδημοκρατισμός των οικονομικών σχέσεων
 - ❑ Η κοινωνική ιδιοκτησία
 - ❑ Ο δημοκρατικός και συμμετοχικός έλεγχος της διαδικασίας παραγωγής από τους εργαζομένους
 - ❑ Η ίση συμμετοχή στην κοινωνικά χρήσιμη εργασία από όλους
 - ❑ Η προοδευτική εξίσωση των εισοδημάτων και
 - ❑ Η καταστροφή των οικονομικών ιεραρχικών σχέσεων

Προϋποθέσεις της μεταρρύθμισης

- ▶ Η εκπαιδευτική στρατηγική αποτελεί μέρος της επαναστατικής μεταμόρφωσης της οικονομικής ζωής. Γενικές γραμμές της:
- Πρέπει να αγωνιζόμαστε για ένα εκπαιδευτικό περιβάλλον, όπου οι νέοι θα μπορούν να αναπτύξουν συλλογικά την ικανότητα και την υποχρέωση να ελέγχουν τη ζωή τους και να ρυθμίζουν τις κοινωνικές τους αλληλενέργειες με την αίσθηση της ισότητας, της αμοιβαιότητας και του συλλογικού πνεύματος

Προϋποθέσεις της μεταρρύθμισης

- ▶ Η επαναστατική μεταμόρφωση της κοινωνικής ζωής θα έρθει ως αποτέλεσμα μακρόχρονης πάλης που θα είναι στηριγμένη στην ελπίδα και το ολικό όραμα μιας ποιοτικά καινούριας κοινωνίας, πάλης που θα διεξαχθεί από εκείνες τις κοινωνικές τάξεις και ομάδες που έχουν πολλά να κερδίσουν από την καινούρια κατάσταση